

Határrendészeti kutatás-fejlesztés - a SMILE-projekt eredményei

ZSÁKAI Lénárd¹

A tanulmány a 2017–2020 között végrehajtott SMILE-projekt eredményeit veszi górcső alá Magyarország Rendőrségének konzorciumi részvétele aspektusából. A határrendészeti kutató-fejlesztő kezdeményezés a szárazföldi határforgalom-ellenőrzéshez szükséges erők, eszközök és költségek csökkentését vette alapul, új infokommunikációs technológiák alkalmazásával. A részvétel számos, elsősorban határrendészeti szakmai tapasztalatot és új ismeretek elsajátítását indukálta a rendőrség részére, az elért eredmények színergiában állnak a 2022. évben működésüket megkezdő új, európai uniós nagy méretű információs rendszerek koncepciójával.

Kulcsszavak: határrendészet, kutatás-fejlesztés, informatikai rendszerek, Horizont 2020, mobilitásfejlesztés, határforgalom-ellenőrzés

1. Bevezető

A SMILE-projekt a Horizont 2020² pályázati keretprogram Biztonságos társadalmak – Európa és az állampolgárok szabadságának és biztonságának védelme, azon belül a határellenőrzés és védelempolitika fejezete alatt, a Görög Kutatási és Technológiai Központ (*The Centre for Research & Technology, Hellas, CERTH*) által benyújtott, és végül az Európai Bizottság által pozitívan elbírált, 100% intenzitási támogatást nyert pályázata eredményeként indult el 2017 júniusában.

Hazai szemszögből a SMILE-projekt egyik legfontosabb kiindulópontja, hogy a Rendőrség kutató, alkotó és tudományszervezői tevékenységét tervező, koordináló, a szervezést irányító, döntés-előkészítő, véleményező és javaslattevő testülete,³

¹ Rendőr főhadnagy, kiemelt főreferens, Belügyminisztérium, Európai Unió és Nemzetközi Helyettes Államtitkárság, Európai Együttműködési Főosztály; doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola.

Police First Lieutenant, Ministry of Interior of Hungary, Deputy State Secretary for EU and International Relations, Department of European Cooperation; University of Public Service Doctoral School of Police Sciences and Law Enforcement, PhD student, e-mail: lenard.zsakai@bm.gov.hu

² A Horizont 2020 az Európai Unió kutatás-fejlesztési és innovációs politikáját 2014–2020 között meghatározó program volt, amely közel 79 milliárd eurós költségvetéssel gazdálkodott. A program a kontinens globális versenyképességének növelését célzó Európa 2020 stratégia „Innovatív Unió” elnevezésű kiemelt kezdeményezésének egyik alappillére volt.

³ 48/2013. (XI. 29.) ORFK utasítás a tudományos munkáról és az újítási szabályzatról, II. fejezet, 4.

a Rendőrség Tudományos Tanácsa aktív kezdeményezésére, Papp Károly r. altábornagy úr, akkori országos rendőrfőkapitány engedélye alapján az Országos Rendőrfőkapitányság (ORFK) partnerként csatlakozott a Horizont 2020 égisze alatt kiírt pályázati felhíváshoz, és aktív szerepet vállalt már a támogatási kérelem kidolgozásában és a pályázat elkészítésében is.

A SMILE mozaikszó a *Smart mobility at the european land borders*, azaz az *Európai szárazföldi határok okos mobilitásfejlesztése* cím szavaiból tevődik össze.⁴ A projekt hivatalosan 2017. július 1-jén indult el egy 14 tagot egybefogó konzorcium összehangolt tevékenységével.

2. A SMILE-projekt alapkoncepciója

A schengeni alapelvek egyike az úgynevezett belső határok közti szabad átjárhatóság, amelynek megfelelő működtetése érdekében kiemelt fontosságú a „harmadik dimenziójába tartozó négylépcsős beléptetés-ellenőrzési modell harmadik elemét alkotó”⁵ határellenőrzés.⁶ A projekt alapelgondolása a szárazföldi határforgalom-ellenőrzéshez⁷ szükséges erők, eszközök és költségek csökkentését vette alapul, elsődlegesen szem előtt tartva, hogy az „Európai Unió és a schengeni térség biztonságának megteremtése valamennyi, a szabad mozgás uniós jogával rendelkező személy alapvető létszükséglete”.⁸ A koncepció szerves részét új, a jelenleg alkalmazott fejlettségi szintet meghaladó minőségű és szintű infokommunikációs technológiák alkalmazása képezték, például a határátkelőhely területére belépés során a gépjárművek és a benne ülő személyek okmányainak automatizált azonosítása. E célnak többek közt azért is van kiemelt relevanciája, mert a különböző modus operandik vonatkozásában folyamatosan aktuális kihívásként „számolni kell az ellenőrzés megkerülésével, a járműben megbújással és a hamisított úti és jogosultságot igazoló okmányok/dokumentumok felhasználásával is”.⁹

A javaslat alapján a kutatás-fejlesztéssel kialakított rendszerben lehetőség nyílik egy határátkelést megelőző, úgynevezett előregisztrációra is, amely biztosítani tudja az utasok számára az összes, utazással kapcsolatos fontos információt (például jogok és kötelezettségek, forgalom helyzete stb.). E rendszer széles körű tájékoztatást biztosít az utasok részére minden, utazással kapcsolatos releváns információ részükre történő

⁴ SMART mobilLity at the European land borders. Lásd: <https://cordis.europa.eu/project/id/740931>

⁵ Kovács Gábor: A határrendészetben ható néhány általános elv fejlődése és változása „Schengen” után. *Magyar Rendészet*, 8. (2008), 1–2. 131–144.

⁶ A személyek határátlépésére irányadó szabályok uniós kódexéről (Schengeni Határ-ellenőrzési Kódex) szóló 2016/399 Európai parlamenti és tanácsi (EU) rendelet értelmében a határellenőrzés a határon [...] végzett, a határforgalom-ellenőrzésből és határőrizetből álló tevékenység, kizárólag a határ átlépésére irányuló szándék vagy az átlépés esetén, minden más októl függetlenül.

⁷ A Schengeni Határ-ellenőrzési Kódex értelmében a határforgalom-ellenőrzés a határátkelőhelyeken végzett ellenőrzés annak megállapítására, hogy a személyek, beleértve az azok birtokában lévő közlekedési eszközöket és tárgyakat, beléptethetők-e a tagállamok területére, illetve elhagyhatják-e azt.

⁸ Balla József: A schengeni elvek szerinti határforgalom-ellenőrzés tartalmi elemei Magyarországon 2016-ban. *Magyar Rendészet*, 17. (2017), 3. 13–30.

⁹ Balla (2017): i. m.

megadásával. A projekt a koncepció úgynevezett 6-os technológia érettségi szint (TRL6) elérését tűzte ki célul. A TRL 6 szinten a technológiát már valós környezetben mutatták be, a technológia tesztelésére reális, életszerű, de még szimulált szcenáriókban került sor.¹⁰

A projekt konzorciumi megállapodásban¹¹ is nevesített legfőbb célkitűzései az alábbiak voltak:

- hatékony, megbízható, mozgás közben is alkalmazható biztonsági ellenőrzés megteremtése;
- biometrikus adatok feltöltésének lehetőségével kialakított előregisztrációs rendszer létrehozása;
- hordozható személy- és okmányazonosító eszközök bevezetése és az elektronikus szolgáltatások kiterjesztése a közúti határátkelőhelyeken;
- biometrikus azonosítokon alapuló, hatékony személyazonosítási és adathitelesítési keretrendszer kifejlesztése;
- a hatékony, gyors, zökkenőmentes interoperabilitás¹² megteremtése a közúti határátkelőhelyeken kifejlesztendő informatikai rendszerek és egyes szakrendszerek között;
- jogi iránymutatások és ajánlások kidolgozása, amelyek a határátkelőhelyekkel kapcsolatos technológiák valódi gyakorlatba történő ültetésének jogi aspektusait, hatásait és kereteit vizsgálják;
- egy független, felhőalapú biztonsági infrastruktúra alapjainak kidolgozása, amely az utasok digitálisan tárolt adatainak biztonságos tárolására, megőrzésére irányul mind nemzeti, mind európai szinten;
- részletes összehasonlító tanulmány kidolgozása az egyes eredményekről, az elért eredmények hasznosíthatóságáról, a javasolt rendszer alkalmazhatóságáról.

A fentiek mellett a projekt egyik jelentős részét képezte a biometria, és ezzel együtt a különböző biometrikus azonosítást végző szenzorok egységes rendszerbe történő integrálása is.

3. Konzorcium, hazai részvétel

A SMILE-projekt konzorciumát 8 országból összesen 15 partner alkotta.

Konzorciumvezető:

- Centre for Research & Technology, Hellas (CERTH) – Görög Kutatási és Technológiai Központ, Görögország.

¹⁰ Horizont 2020. Lásd: www.h2020.gov.hu/hogyanpalyazzunk/technologiaierettsegi?objectParentFolderId=12133

¹¹ Grant Agreement, number: 740931 – SMILE – H2020-SEC-2016-2017/H2020-SEC-2016-2017-1.

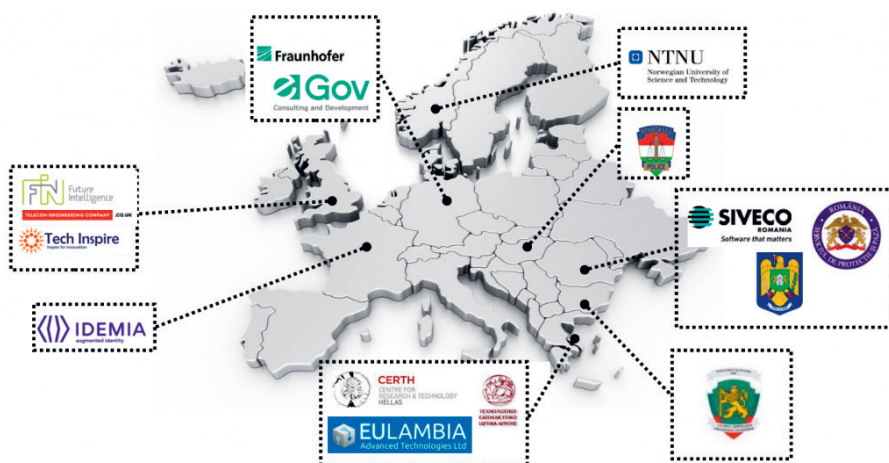
¹² A különböző informatikai rendszerek együttműködésre való képessége.

Partnerek:

- Fraunhofer FOKUS (Fraunhofer) – Németország;
- Technological Educational Institute of Crete (TEIC) – Krétai Technológiai és Kutató Intézet – Görögország;
- Future Intelligence Ltd. (FINT) – Egyesült Királyság;
- Norwegian University of Science and Technology (NTNU) – Norvég Tudományos és Technológiai Egyetem – Norvégia;
- Oberthur Technologies SA (OT) – Franciaország;
- eGov Consulting Ltd. (eGovCD) – Németország;
- Tech Inspire Ltd. (TECH) – Egyesült Királyság;
- EULAMBIA Advanced Technologies Ltd. (EULAMBIA) – Görögország;
- SIVICO Romania – Románia.

Végfelhasználó partnerek:

- Magyarország Rendőrsége (HNP) – Magyarország;
- Protection and Guard Service – Román különleges egység (SPP) – Románia;
- Politia de Frontiera – Román határrendőrség (RBP) – Románia;
- Bulgária Belügyminisztériuma – Bulgária.

1. ábra: Konzorciumi partnerek országok szerinti eloszlása

Forrás: <https://smile-h2020.eu/smile/>

A Magyar Rendőrség a projektben felmerülő feladatai teljesítéséhez határozott ideig tartó megbízási szerződéssel határrendészeti szakértőket kért fel és bízott meg a feladatok ellátására, a Rendőrség külföldi projekt fórumokon, szakmai találkozók, tárgyalásokon, disszeminációs jellegű eseményeken, valamint előrehaladási ellenőrző üléseken történő részvételére.

A projekt teljes futamideje alatt az általános hazai koordinációt és projektfelügyeletet az ORFK Gazdasági Főigazgatóság Európai Támogatások Osztálya látta el. A határrendészeti szakmai irányítást a Nemzeti Közszolgálati Egyetem – Rendészettudományi Kar Határrendészeti Tanszék és a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság vezetője támogatásával megbízott határrendészeti szakértői csoport végezte. A szakmai felügyeletet az ORFK Rendészeti Főigazgatóság Határrendészeti Főosztálya (szakirányító) biztosította.

4. Projektimplementáció, a Rendőrségre irányuló kötelezettségek, teljesítések és eredmények

A projekt végrehajtása úgynevezett alprojektekre, hivatalos nevén munkacsomagokra osztható, amelyek meghatározott időintervallumban (akár a projekt teljes futamideje alatt), egymással legtöbbször párhuzamosan futottak. Minden egyes munkacsomagot – az elvégzendő feladatok, a kompetenciák és kötelezettségvállalások alapján – a partnerek egyike vezette (munkacsomag-vezető – *work package leader*). A munkacsomagok továbbá meghatározott feladatokra (*task*) strukturálódtak, amelyeket a feladatok végrehajtására kijelölt partnerek hajtottak végre, a munkacsomag-vezető koordinálásával.

1. számú munkacsomag – Projektmenedzsment

Az 1. sz. munkacsomag (*Work Package 1 – Project management*) minden olyan tevékenység végrehajtását tűzte ki célul, amely a projekttel kapcsolatos koordinációt és megfelelő menedzsmentet megvalósította. Különösen fontos volt a napi szintű irányítás és szervezés, az Európai Bizottsággal és a kívülálló, ám releváns szervezetekkel történő folyamatos kapcsolattartás. Ebbe beletartozott az ütemezés, szervezés és jelentéstétel, az információáramlás biztosítása, találkozók megszervezése, döntéshozatal és problémamegoldás.

Szintén releváns a projekt felügyelete, eljárások irányítása. Emellett a munkacsomag tartalmazta a pénzügyi tervzet elkészítését, a kiadások koordinálását, a személyi kiadások előzetes ellenőrzését a feltételek tükrében, a kifizetések nyomkövetését, a partnerek közötti megfelelő és szabályszerű elosztást. Fontos hangsúlyozni, hogy a projekttel kapcsolatos kollaboratív együttműködési eszközök magas prioritást élveztek e feladatszakaszban, hiszen az internetes menedzsment lehetőséget biztosított a promócióra, a tapasztalatok megosztására a meglévő vagy új, hasonló célokat elérni szándékozó konzorciumokkal.

A fenti tevékenységeket a konzorciumvezető CERTH maradéktalanul és kiválóan látta el. A projekt alatt nem merült fel koordinátori hiányosság, mulasztás vagy bármilyen, a projekthez kapcsolódó negatív indikátor.

2. számú munkacsomag – Felhasználói követelmények, esettanulmányok és a határátkelőhelyek gyakorlatainak, legfontosabb problémáinak felmérése

A 2. számú munkacsomag (*Work Package 2 – User Requirements, Use Cases and BCP System Architecture*) többek között alkalmazott azonosítási gyakorlatokkal foglalkozott, valamint feltérképezte az érdekelt felek különböző jellegű elvárásait.

Az érintett felek elvárásain, a politikai, műveleti, technológiai kihívásokon alapuló és az azt figyelembe vevő forgatókönyv segítségével felkutatták azokat az új-szerű megoldásokat és technológiákat tartalmazó eljárásokat, amelyek minden elvárt, határátkelőhelyekkel kapcsolatosan felmerülő igényt igyekeznek kielégíteni a jövőben.

E feladat középpontjában a jelenlegi schengeni külső határokon¹³ történő határforgalom-ellenőrzés és egyéb ezzel kapcsolatos procedúra során felmerülő hiányosságok, hibák feltérképezése, kimutatása álltak. Ehhez szorosan kapcsolódva egy felmérést készítettünk a jelenleg alkalmazott procedúrákról és technológiákról, amelyeket az átkelőhelyeken alkalmaznak, a felmerülő hibák kimutatásával egyetemben.

A határátkelőhelyek és a technológiai szempontok vonatkozásában e követelmények tanulmányozása, végső meghatározása elengedhetetlen volt. Ezenkívül fontos kiemelni a helyszíni munkát és tanulmányozást, a szárazföldi határátkelőhelyekkel kapcsolatos kérdőívek létrehozását, amelyek fő kérdéskörei az átkelőők által alkalmazott eljárások és technológiák.

3. számú munkacsomag – Moduláris biometrikus platform és mobilszolgáltatások

A 3. számú munkacsomag (*Work Package 3 – Modular Biometrics Platform and Mobile Services*) keretén belül teljes és átfogó tanulmány készült el, tartalmazva a nemzetközi szabályozás által is elfogadott utastípusokat (például vízumkötelezettek). Az utasok különböző típusainak meghatározása azért volt fontos, mert az egyes rendszereknek a jövőben várhatóan szükséges lesz kategorizálni a határon átlépő személyeket, és a kategorizáláson alapulva ellenőrizni őket a szükséges követelmények (például vízum, tartózkodási engedély) alapján.

¹³ A Schengeni határellenőrzési kódex értelmében külső határok a tagállamok szárazföldi határai, beleértve az álló- vagy folyóvizeken áthaladó határokat, tengeri határokat és repülőtereket, folyami, tengeri és tavi kikötőket, amennyiben ezek nem belső határok.

4. számú munkacsomag – Határellenőrzési célú adatgyűjtés, elemzés és kockázatkezelés

A 4. számú munkacsomag (*Work Package 4 – Border Monitoring Data Collection, Analysis and Alerts Information Management*) az adatok gyűjtését és kezelését vette górcső alá. Tanulmányozták a jelenleg meglévő és alkalmazás alatt álló nemzetközi adatbázisokat, azok összekapcsolhatóságát a határon történő, projektforgatókönyv szerinti teszteléssel, illetőleg a „biztonsági kockázat szintjéhez igazodó személyazonosítás”¹⁴ és elemzés-értékelés különböző formuláit. Mindezekről jelentések, szakmai állásfoglalások születtek. Erre kiváló hazai példa, hogy – tekintettel arra, hogy a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság (CSMRFK) illetékességi területén fekvő Csanádpalota Autópálya Határátkelőhely volt az egyik legfontosabb tesztelési helyszíne a projektnek – a CSMRFK támogatásával felmérték azokat a körülményeket és paramétereket, amelyek a kockázatelemzésre, adatgyűjtésre, kapcsolódó, határátkelőhelyen történő eljárásokra vonatkoznak.

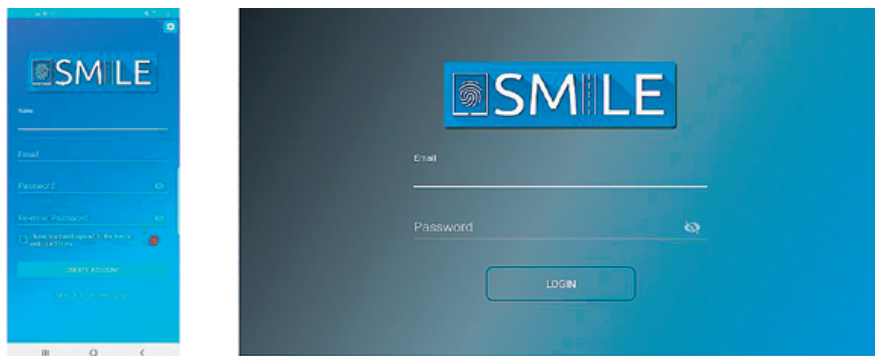
5. számú munkacsomag – Kommunikációs interoperabilitás és egységes adatcsere

Az interoperabilitás megtervezése, kialakítása mellett az 5. számú munkacsomag (*Work Package 5 – Interoperable Communications Fabric and Uniform Data Exchange*) egyik legfontosabb rendeltetése a felhasználói felület, „design” megtervezése volt, azaz a felhasználók részére elkészített felület létrehozása. Ezzel kapcsolatosan a következőket volt szükséges meghatározni:

- a felhasználói felület összetevői és kinézete;
- alkalmazásprogramozási felület meghatározása és specifikációja;
- modulok és szükséges metodikák specifikációja;
- leírások, útmutatók, kezelési szabályzat az utazók és alkalmazó hatóságok/személyzet részére a SMILE-szolgáltatások kezelése, hozzáférhetőségük, konfigurálásuk érdekében.

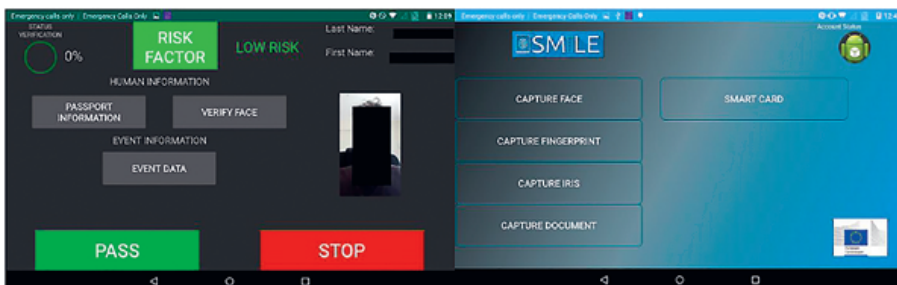
A fenti feladatok folyamatos monitorozásában, véleményezésében és a labortesztesztelés és pilottesztelés során számos alkalommal kipróbáltuk a SMILE által javasolt és kidolgozott alkalmazást és felhasználói felületet.

¹⁴ Balla József: A rendészeti célú személyazonosítás biometriája. *Határrendészeti Tanulmányok*, 13. (2016), 3. 4–19.

2. ábra: SMILE mobil és asztali felhasználói felület nyitóoldal

Forrás: https://smile-h2020.eu/smile/wp-content/uploads/2020/02/SMILE_in_action-1.mp4

3. ábra: SMILE-applikáció

Forrás: https://smile-h2020.eu/smile/wp-content/uploads/2020/02/SMILE_in_action-1.mp4

6. számú munkacsomag – SMILE biztonsági mechanizmusok a megbízható adatcserére és tárolásra vonatkozólag

A 6. számú munkacsomag (Work Package 6 – SMILE Security Mechanisms Trusted Data Exchange and Storage) alapvető rendeltetése a különböző biztonsági mechanizmusok érvényesítésének kialakítása, a titkosítás, tárolás, adatcsere és az ezekkel járó biztonsági kockázatok felmérése és a lehető legbiztonságosabb rendszer megteremtésére vonatkozó koncepciók kidolgozása volt. A Rendőrség ebben a munkacsomagban megfigyelő jelleggel vett részt, teljesítési jelentésekben történő kontribúció nem volt meghatározva.

7. számú munkacsomag – Technológia tesztelése és kiértékelése valós környezetben

A munkacsomag végrehajtása során a SMILE-rendszer végső prototípusának kellett megszületnie. Kezdetben egy előzetes prototípus kialakítása volt szükséges, amelyben megjelenik minden tesztösszetevő. Figyelembe kellett venni továbbá a különböző biztonsági mechanizmusokat a támogathatóság érdekében. Az egyes eszközöknél fontos volt, hogy egyenként működőképesek legyenek, ez garantálja majd annak az esélyét, hogy egységesítve a rendszer működőképessé válik.

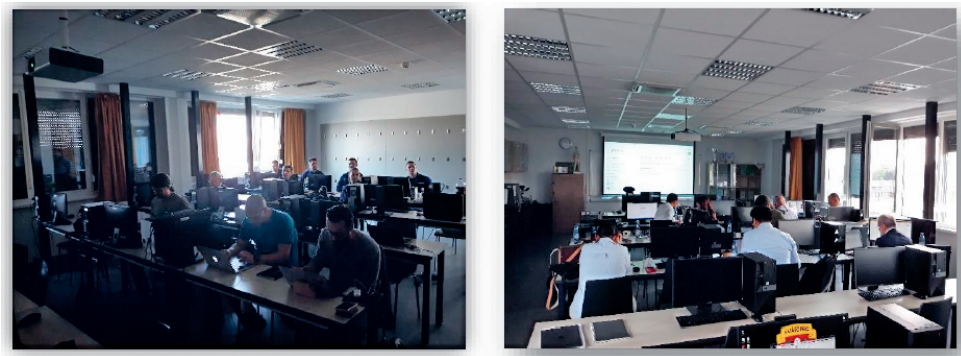
A 7. számú munkacsomag a Rendőrség számára kiemelt jelentőségű, hiszen végfelhasználó partnerként aktívan részt kellett vennie a teszthelyszín kiválasztásában, tesztelésre való felkészítésében, a tesztek koordinációjában, tesztelési folyamatok végrehajtásában, az eredmények összegyűjtésében, az ehhez kapcsolódó folyamatos, partnerekkel való kapcsolattartásban.

Előtesztelések elvégzése a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen

A projekt 2018. év eleji, párizsi munkaértekezletén a konzorcium tagjai között tárgyalások folytak arról, hogy az úgynevezett „éles” pilotteszteléseket megelőzően szükséges volna az eszközöket és a tesztelendő rendszert steril, laboratóriumi körülmények között kialakítani. A konzorciumvezető arra kérte fel a Rendőrséget, hogy amennyiben talál megfelelő helyszínt, biztosítsa az előteszt végrehajtását, két ütemben. Az értekezletet követő tárgyalások során a legmegfelelőbb helyszínek a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának Határrendészeti Szakkabinete bizonyult, s – a Határrendészeti Tanszékvezető és az egyetem vezetésének nagymértékű támogatásával – az előtesztelési folyamatok megvalósulhattak.

Az első fázisra 2019. április 8. és 11. között került sor. A határrendészeti szakkabinetben a konzorciumi partnerek részvételével a teszt eredményesen lezajlott, a projekt javaslataként kidolgozott webes, valamint mobilapplikáció elsődleges verzióit letesztelték, a szükséges változtatásokat és javításokat (amelyek a visszajelzéseink alapján keletkeztek) a partnerek elvégezték. A találkozóon tesztelték továbbá az IDEMIA vállalat által fejlesztett eszközt (*Morphotablet*), amelyet a javaslat szerint a már előregisztrált utazók határátléptetése során alkalmaznak. Az eszköz beépített biometrikus azonosításra alkalmas szenzorokkal van ellátva (ujjnyomat, arcfelismerés, okmányolvasás egy darab eszközbe integrálva, ami kifejezetten előnyös, hiszen az említett feladatok végrehajtását egy eszközzel el lehet végezni).

A fenti program első napján részt vett az Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (Frontex) képviselője is, aki elégedett volt a projekttel kapcsolatos tevékenységekkel.

4. ábra: Labortesztelés a határrendészeti szakkabinetben

Forrás: a szerző felvétele

A fentiekhez kapcsolódóan a második budapesti labortesztelés időpontja 2019. június 11–13. volt; az első két napon a határrendészeti szakkabinetben folyt a tesztelés, a harmadik napon pedig demóvideókat készítettek. A rendőrség feladata a helyszín biztosítása a komponensek előtesztelésének zavartalan lefolytatása érdekében. Néhány technikai partner a labortesztekkel egyidejűleg a helyszínt is bejárta Csanádpalota Autópálya Átkelőhelyen.

A második labortesztelés egyik legfőbb eredménye – a fent már említett folyamatok kisebb hibáinak kijavítása mellett – egy, az Európai Bizottságnak bemutatott projektkisfilm elkészítése volt, amely az alábbi linken érhető el a projekt hivatalos weboldalán keresztül: https://smile-h2020.eu/smile/wp-content/uploads/2020/02/SMILE_in_action-1.mp4

Valós pilottesztek

A 2017 júliusában, Görögországban megtartott SMILE-projekt nyitókonferencia keretén belül (végfelhasználók „mini workshopja”) részben meghatározták azokat a követelményeket, amelyek szükségesek a pilottelepítéshez és a tesztek megfelelő végrehajtásához. Ennek értelmében megállapították, hogy az eszközt a magyar–román határszakasz Románia felőli oldalán, valamint a bolgár–román határszakasz Bulgária felőli oldalán tesztelik egy korlátlan nyitvatartású határátkelőhelyen.

A magyar Rendőrség szempontjából értelemszerűen a magyar–román határszakaszon történő tesztelés volt kiemelten releváns, e tesztelés helyszíne a Csanádpalota–Nadlac autópálya határátkelőhely volt. A tesztelés másik helyszíne a bolgár–román határszakaszon Giurgiu–Ruse Közúti Határátkelőhely volt, amelyen a Rendőrség nem vett részt.

5. ábra: A SMILE-projekt teszthelyszínéül szolgáló Csanádpalota Autópálya Átkelőhely

Forrás: https://szeged365.hu/wp-content/uploads/2020/03/d_kzg20150711034.jpg

A tesztek vezetője a Román Határrendőrség (RBP), Román Különleges Egység (*Serviciul de Protecție și Pază*, SPP) volt, a tesztelés technikai előkészületei és az eszközök telepítése 2019 szeptemberében, illetőleg 2019. október hónap első hetében voltak. A SMILE-projekt hatodik plenáris ülésén (Berlin, 2019. május 13–16.) az a döntés született, hogy a tesztelés intenzív szakaszára pedig 2019. október hónap és 2020. március hónap között (6 hónap időtartam) kerül sor.

A Magyar Rendőrség a magyar–román határszakaszon a jövőben végrehajtandó valós tesztelésben támogató jelleggel vett részt, a A SMILE-rendszer az éles rendőrségi rendszerekhez nem kapcsolódott. Magyarország Rendőrsége részéről a projektben valós és személyes adat kezelése és feldolgozása nem valósult meg, a tesztelési adatkezelést a Román Határrendőrség hajtotta végre. Magyarország Rendőrsége a projekt keretében megbízási szerződéssel rendelkező kettő fő szakértő tesztelőként történő delegálásával vett részt.

A projekt jellegéből adódóan a részvételhez etikai jóváhagyás aláírása volt szükséges, amelyhez mintát a konzorciumvezető biztosított.

8. számú munkacsomag – Jogi és etikai szabályozók folyamatos elemzése és értékelése

A 8. számú munkacsomag (*Work Package 8 – Legal and Ethical Assessment on Data Privacy, Adaptive Ethics, Standardization and Regulatory Activities*) az alábbi, Horizont 2020 keretprogram által meghatározott EU-s követelményeket foglalja magában:

„Az etika a kutatás szerves része, és a kiváló kutatás egyik hajtóereje. A Horizont 2020 keretprogram által támogatott összes tevékenységnek eleget kell tennie az etikai alapelveknek és a vonatkozó nemzeti jogszabályoknak. Az etikai alapelvek magukban foglalják a kutatók feddhetetlenségének a biztosítását,

különösen a plágiummal, az adatok kitalálásával vagy azok meghamisításával szemben”¹⁵

Mindemellett nem szabad elfelejteni a hazai szintű felelősségvállalást, a Rendőri Hivatás Etikai Kódexében megfogalmazott elvárásokat, az általános adatvédelmi rendelet (GDPR)¹⁶ és az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló törvényben¹⁷ foglalt rendelkezéseket sem.

E munkacsomag volt hivatott biztosítani a projekt végrehajtása során, hogy az egyes szakaszok megfeleljenek a jogi és etikai elvárásoknak, valamint hogy minden szükséges dokumentáció és írásos anyag elkészüljön, emellett a konzorciumnak szükséges volt megvizsgálni-biztosítani, hogy a SMILE minden tekintetben megfelelt a különböző nemzetközi, európai uniós jogi, adatvédelmi követelményeknek és irányelveknek. Ez azért volt kiemelten fontos, mert a biometrikus technológia alkalmazása jóllehet széles körben elfogadott, azonban „az ilyen rendszerek komoly magánélet- és adatvédelmi aggályokat vethetnek fel”.¹⁸

9. számú munkacsomag – Figyelemfelhívás és terjesztési tevékenységek

A projekt szempontjából elengedhetetlen volt a disszemináció,¹⁹ amely tevékenységek összessége külön munkacsomagot képzett. A megfelelő előrehaladás és a felvázolt célok eléréséhez szükséges volt a „kifelé” történő tájékoztatás, kommunikáció a külvilággal, az eredmények/részeredmények széles körbe történő eljuttatása a modern kommunikációs eszközök felhasználásával. A 9. számú munkacsomag (*Work Package 9 – Awareness Raising and Exploitation Activities*) ezt kívánta megteremteni.

Másik fontos tényező volt a projekttel kapcsolatos események, konferenciák, workshopok megszervezése, ahol az érdekelt felek személyes úton képesek a felmerülő célokat, kérdéseket megvitatni. A cél a folyamatos koordináció volt, amelyhez elengedhetetlen a szakmai tárgyalások időnkénti beiktatása, folyamatos kapcsolat-tartás és egyeztetési képesség a konzorciumban részt vevő partnerek között.

A Rendőrség aktívan végzett disszeminációs tevékenységeket a projekt vonatkozásában. A projektet bemutatták több belföldi, határrendészeti vonatkozású és biztonsági workshopon, konferencián és több belső rendőrségi értekezleten is. Egyedülálló példa, hogy az Európai Unió kívüli disszeminációs tevékenység része-

¹⁵ A Horizont 2020 rövid bemutatása: https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/sites/horizon2020/files/H2020_HU_KI0213413HUN.pdf

¹⁶ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet).

¹⁷ 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról.

¹⁸ Mohamed Abomhara – Sule Yildirim Yayilgan: *An Example of Privacy and Data Protection Best Practices for Biometrics Data Processing in Border Control: Lesson Learned from SMILE*. Intelligent Technologies and Applications, 2021.

¹⁹ A projekt eredményeinek tudományos életben való terjesztése.

ként az Egyesült Államok fővárosában, Washingtonban mutatták be a schengeni térség koncepcióját, az európai határellenőrzési kihívásokat, a Horizont 2020 programot és a projekt általános célkitűzéseit a CONNECT:ID 2018 biztonsági konferencia és expó keretén belül.

5. Összefoglalás, adalékok

A projekt záróülésére a Covid-19-pandémia okán online került sor, 2020 júniusában. Az ülést követő zárójelentésben foglaltak alapján a konzorcium a projekt támogatási megállapodásában foglalt kötelezettségeknek eleget tett, és teljesítette az előzetesen meghatározott 6-os technológia érettségi szint (TRL6) követelményeit.

Magyarország Rendőrségének nemzetközi szerepvállalási törekvései megtalálhatók a Rendőrség internetes honlapján is. Többek között

„fontos cél a nemzetközi tapasztalatok és legjobb gyakorlatok szervezeten belüli megosztása, amelyek révén a szakmai tevékenységek színvonala emelkedhet. A rendőrség a jövőben is aktívan képviseltetni kívánja magát a nemzetközi szervezetekben és fórumokon, és törekszik arra, hogy az így szerzett tapasztalatok hozzájáruljanak a hatékonyabb szakmai munkához, a magyar rendvédelmi kultúra fejlesztéséhez és főként az állampolgárok biztonságához”.²⁰

A Horizont 2020 égisze alatt futó SMILE-projektben történő részvétel kiváló lehetősége volt annak, hogy olyan innovációs megoldások kifejlesztésében vegyen részt a rendőrség, amelyek a fenti célok eléréséhez nagyban hozzájárulnak, és e célokon túlmutatóan a társadalmi biztonságban jelentkező jövőbeni kritikus tényezők (például határátkelőhelyek korlátozott kapacitása, jogellenes cselekmények stb.) megoldására is megfelelő lehetőséget biztosítsanak.

Alapjában véve teljes mértékben beigazolódott azon, több mint egy évtizeddel ezelőtt papírra vetett gondolat, miszerint „a kutatás-fejlesztés területén [...] a határforgalom-ellenőrzési és a határőrizeti technikai, valamint a kommunikációs eszközök fejlesztése lesz a fő irányvonal”.²¹ A projektben elvégzett kutatások és eredmények szinergiában állnak, és részeredményeket, megvalósíthatósági tapasztalatokat tartalmaznak a 2022-től bevezetendő automatizált informatikai rendszerhez, az Európai Határregisztrációs Rendszerhez (EES) kapcsolódóan, amely regisztrálja az EU-n kívüli országokból érkező utazók be- és kilépéseit a külső határoknál. Egyaránt vonatkozik azokra, akinek rövid távú tartózkodásra jogosító vízumra van szükségük, valamint a vízummentességet élvező harmadik országbeli állampolgárokra. Az EES az útlevelek kézzel való bélyegzésének jelenlegi rendszere helyébe lép majd.

²⁰ Lásd: www.police.hu/a-rendorsegrol/testulet/funkcionalis-szervek/nemzetkozi-szerepvallalas

²¹ Varga János: *A határrendészeti kutatások új kihívásai*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XII. 2011. 201.

A rendszer hozzá fog járulni a terrorizmus és egyéb súlyos bűncselekmények elleni küzdelemhez is. Az EES olyan mechanizmust tartalmaz majd, amely automatikusan azonosítja azokat a belépési, illetve kilépési adatrekordokat, amelyekben nem szerepel közvetlenül az engedélyezett tartózkodás lejárt utáni időpontra eső kilépési adat, valamint azokat az adatrekordokat, amelyek esetében túllépték az engedélyezett tartózkodás maximális időtartamát. Az adatok első alkalommal történő, úgynevezett előzetes regisztrálásához („*pre-enrolment*”), az (EU) 2016/399 rendelet 8a. cikkét kell alkalmazni. Ebben az esetben a harmadik országbeli állampolgár előzetesen regisztrálhatja az egyéni akta adatait, vagy adott esetben a belépési, illetve kilépési adatrekordban frissítendő adatokat. A SMILE-projektben 2017-től, azaz a tervezett EES éles üzembe helyezés előtt mintegy öt évet megelőzően hazai részről az elsők között foglalkoztunk ilyen funkciók lehetőségeinek vizsgálatával, tanulmányozásával, tesztelésével, az eredmények kiértékelésével, a jogi háttérrel és különböző mobil eszközök vizsgálatával.

A projekt eredményei továbbá szinergiában állnak a szintén 2022-től bevezetendő Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszerrel (ETIAS) is, amely automatizált informatikai rendszer célja a biztonsági vagy irreguláris migrációhoz kapcsolódó kockázatok felfedése, amelyet azon vízummentességet élvező látogatók jelenthetnek, akik a schengeni térségbe utaznak. Életbelépését követően a rendszer a schengeni térségbe való vízummentes utazásra jogosult személyek esetében az utazást megelőzően migrációs vagy biztonsági kockázat azonosítására irányuló ellenőrzést végez. Az uniós határra érkezve az utazóknak rendelkezniük kell érvényes úti okmánnyal és ETIAS-engedéllyel is. A vízummentességet élvező, nem uniós polgárok előzetes ellenőrzése hosszú távon várhatóan megkönnyíti a határforgalom-ellenőrzést, segíti a bürokrácia és a késések elkerülését az utazók számára, amikor megjelennek a határon, biztosítja a nem uniós polgárok koordinált és harmonizált kockázatértékelését, továbbá jelentős mértékben csökkenti a megtagadott beléptetések számát a határátkelőhelyeken. A SMILE-projekt keretén belül az elmúlt években aktívan vizsgáltuk ennek megvalósítási lehetőségeit, módjait, eszközeit, jogi és műszaki hátterét. Fontos azonban azt is megjegyezni és kiemelni, hogy a jog és az innováció harmóniáját a mindennapokat átalakító technológiai fejlődés felkavarja, és tetemes kihívások elé állítja a jogtudományt.

A technológia fejlődése a személyes adatok új típusú kezelését, felhasználását, az adatkezelések volumenének növekedését, új formáinak elterjedését eredményezi. Technológiai szemszögből „az egész fejlődő rendszer előbb-utóbb hozzámért jogi szabályozást igényel”.²² A megváltozott társadalmi igényekre tekintettel a jogalkotónak fel kell vennie a lépést a technológia változásának ütemével.

²² Parti Tamás: Gondolatok a jogalkotás és a jogalkalmazás technológiai fejlődéshez való alkalmazkodásáról. *Közjegyzők Közlönye*, 27. (2019), 9. 1–7.

IRODALOMJEGYZÉK

- Abomhara, Mohamed – Sule Yildirim Yayilgan: *An Example of Privacy and Data Protection Best Practices for Biometrics Data Processing in Border Control: Lesson Learned from SMILE*. Intelligent Technologies and Applications, 2021. Online: https://doi.org/10.1007/978-3-030-71711-7_29
- Balla József: A rendészeti célú személyazonosítás biometriája. *Határrendészeti Tanulmányok*, 13. (2016), 3. 4–19.
- Balla József: A schengeni elvek szerinti határforgalom-ellenőrzés tartalmi elemei Magyarországon 2016-ban. *Magyar Rendészet*, 17. (2017), 3. 13–30. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2017.3.1>
- Kovács Gábor: A határrendészetben ható néhány általános elv fejlődése és változása „Schengen” után. *Magyar Rendészet*, 8. (2008), 1–2. 131–144.
- Parti Tamás: Gondolatok a jogalkotás és a jogalkalmazás technológiai fejlődéshez való alkalmazkodásáról. *Közjegyzők Közlönye*, 27. (2019), 9. 1–7. Online: <https://bit.ly/3xGAtDB>
- Varga János: *A határrendészeti kutatások új kihívásai*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XII. 2011. 195–204. Online: <http://pecshor.hu/periodika/XII/varga.pdf>

Jogforrások

2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról 48/2013. (XI. 29.) ORFK utasítás a tudományos munkáról és az újítási szabályzatról
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/399 rendelete (2016. március 9.) a személyek határátlépésére irányadó szabályok uniós kódexéről (Schengeni határellenőrzési kódex)
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet)
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/2226 rendelete (2017. november 30.) a tagállamok külső határait átlépő harmadik országbeli állampolgárok belépésére és kilépésére, valamint beléptetésének megtagadására vonatkozó adatok rögzítésére szolgáló határregisztrációs rendszer (EES) létrehozásáról és az EES-hez való bűnüldözési célú hozzáférés feltételeinek meghatározásáról, valamint a Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló egyezmény, a 767/2008/EK rendelet és az 1077/2011/EU rendelet módosításáról
- Az Európai Parlament és a Tanács 1291/2013/EU rendelete (2013. december 11.) a „Horizont 2020” kutatási és innovációs keretprogram (2014–2020) létrehozásáról és az 1982/2006/EK határozat hatályon kívül helyezéséről
- Az Európai Parlament és a Tanács 2018/1240 rendelete (2018. szeptember 12.) az Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer (ETIAS) létrehozásáról, valamint az 1077/2011/EU rendelet, az 515/2014/EU rendelet, az (EU) 2016/399 rendelet, az (EU) 2016/1624 rendelet és az (EU) 2017/2226 rendelet módosításáról

ABSZTRAKT

Border Policing Research and Development - Results of the SMILE Project

Lénárd ZSÁKAI

The study examines the results of the "SMILE" project implemented between 2017-2020 from the perspective of the consortium participation of the Hungarian National Police. The border policing research and development initiative was based on reducing the forces, equipment and costs required for land border checks by applying new infocommunication technologies. The participation has led to the acquisition of a wide range of professional experience and new knowledge, mainly in border management for the Hungarian Police, and the results achieved are synergistic with the concept of the new EU large-scale information systems that will be operational from 2022.

Keywords: *border policing, research and development, IT systems, Horizon 2020, mobility, border checks*